

Samenvatting Child Notice Marokko

2015

Samenvatting Child Notice Marokko 2015

Auteurs:

Daniela Ciliberti, Concepcion Badillo

Met medewerking van:

Malika El Atifi (UNICEF Marokko), Jean Benoit Manhes (UNICEF Marokko), Maud Dominicy (UNICEF België)

Vormgeving:

Schone Vormen

Vertaling:

Vertaalbureau Perfect

Fotografie:

Cover: © UNICEF/NYHQ2005-2257/Pirozzi

Pagina 11: © UNICEF/NYHQ2005-2251/Pirozzi

2015

Voor meer informatie:

Majorie Kaandorp

Kinderrechtendeskundige

UNICEF Nederland

Tel: + 31 (0)88 444 96 50

Email: mkaandorp@unicef.nl

De volledige tekst van de Child Notice Marokko is te vinden op:

www.unicef.nl/childnotices

De Child Notice Marokko is gemaakt in het kader van het project 'Better information for durable solutions and protection', op initiatief van UNICEF Nederland, UNICEF België en UNICEF Zweden, met financiële steun van de Europese Unie. De inhoud van dit rapport is de verantwoordelijkheid van de auteur en reflecteert op geen enkele manier de mening van de Europese Commissie.

Mede gefinancierd door de Europese Unie

DISCLAIMER

De informatie in de Child Notice is gestructureerd volgens de bepalingen van het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK – 1989). Het onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de Richtlijnen voor het opstellen van een Child Notice rapport (december 2014). Het onderzoek voor en de presentatie van de Child Notice is uitgevoerd met inachtneming van de kwaliteitsnormen en -principes zoals geformuleerd in de *Manual Researching Country of Origin Information* van ACCORD, editie 2013¹, en in het *COI Report Methodology* van de EASO².

De hoofdtekst van deze Child Notice bevat de meest actuele informatie die tot juni 2015 publiekelijk beschikbaar was. Andere gebeurtenissen die na die datum hebben plaatsgevonden, zijn niet opgenomen in deze Child Notice.

De informatie in deze Child Notice is beperkt tot hetgeen kon worden achterhaald via openbare brondocumenten en personen. Als een bepaalde gebeurtenis, persoon of organisatie niet in het rapport wordt genoemd, betekent dat niet dat de gebeurtenis niet heeft plaatsgevonden of dat de persoon of organisatie niet bestaat.

Er zijn verschillende soorten bronnen gebruikt (NGO's, IGO's, overheden, media, de academische wereld). Ook is informatie verkregen uit interviews met verschillende belanghebbenden in de landen van herkomst, die informatie hebben gegeven op basis van hun expertise en ervaring. Alle bronnen zijn gecontroleerd en gecheckt en worden vermeld in het rapport.

UNICEF Nederland, UNICEF België en UNICEF Zweden hebben ernaar gestreefd om relevante, accurate, actuele, evenwichtige en onpartijdige informatie over de positie van kinderen in de landen van herkomst te verstrekken. De Child Notice dient echter een beknopt verslag te zijn, dat bruikbaar is voor de doelgroep. Dat betekent dat er keuzes zijn gemaakt wat betreft de hoeveelheid informatie die wordt gegeven. Hoewel het wel de intentie is, erkent UNICEF dat dit rapport niet als volledig kan worden beschouwd.

De Child Notice geeft nuttige informatie voor immigratie-/asielfunctionarissen, grenspersoneel, rechtshandhavingdiensten, maatschappelijk werkers, casemanagers, voogden, dienstverleners (educatieve medewerkers, gezondheidswerkers), tolken, advocaten en rechters voor de beoordeling van de situatie en de positie van kinderen in asiel- en migratieprocedures.

UNICEF erkent het feit dat de informatie in deze Child Notice tijdgebonden is. Regelmatige updates zijn belangrijk, maar waren niet haalbaar tijdens de looptijd van het project 'Better information for durable solutions and protection'.

---

¹ De trainingshandleiding is ontwikkeld door het Oostenrijkse Rode Kruis/ACCORD en kan hier worden gedownload: <http://www.ecoi.net/blog/2013/10/new-accord-training-manual-on-researching-country-of-origin-information-published/?lang=en>.

² Country of Origin Information Report Methodology van de EASO (juli 2012).

INLEIDING

Migratie van kinderen komt overal in de wereld en om verschillende redenen voor. Migratie kan worden afgedwongen door natuurrampen of oorlog. Het kan het gevolg zijn van uitbuiting, in het geval van slachtoffers van mensenhandel. Het kan worden veroorzaakt door het feit dat kinderen en/of hun ouders in hun land van herkomst voor hun leven vrezen als gevolg van vervolging. Ook kunnen kinderen migreren omdat ze op zoek zijn naar een betere toekomst. Migrantenkinderen kunnen worden begeleid door hun ouders of verzorgers, door andere volwassenen (van hun familie gescheiden kinderen) of alleen zijn (niet-begeleide kinderen), en kinderen kunnen op gangbare en niet gangbare manieren migreren. Wat de reden voor de kinderen ook is om te migreren, en ongeacht de manier waarop kinderen migreren, in alle fasen van het migratieproces dient het belang van het kind voorop te staan. In Artikel 3 van het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind wordt gesteld:

‘Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.’

Beslissingen over status, zorg en verblijf, en over terugkeer, dienen te zijn gebaseerd op een goed gedocumenteerde beoordeling en bepaling van het belang van het kind.

Ongeacht de manier waarop en de redenen voor kinderen om te migreren en naar Europa te gaan, moet er naar een duurzame oplossing worden gezocht, waarbij het belang van het kind in aanmerking wordt genomen. Er zijn zorgvuldige en grondige procedures nodig om het belang van het kind vast te stellen en een duurzame oplossing te vinden. Daarvoor is van cruciaal belang dat informatie beschikbaar is over de situatie van het betrokken kind, of het nu van zijn/haar gezin of familie is gescheiden, niet-begeleid is of in het gezelschap van zijn of haar gezin verkeert. Dit omvat zowel specifieke informatie over de situatie van het betreffende kind, als informatie over de lokale situatie van kinderen in de landen van herkomst.

De Europese Commissie doet in haar Actieplan voor niet-begeleide minderjarigen (2010-2014)³ de oproep gegevens te verzamelen over het land van herkomst die relevant zijn voor de beoordeling van de beschermingsbehoefte van niet-begeleide minderjarigen. Dit is noodzakelijk om kwalitatief goede beslissingen te kunnen nemen.

De autoriteiten in de meeste landen van bestemming gebruiken landenrapporten/ambtsberichten (*Country of Origin Information reports*, COI). Deze rapporten worden gebruikt om de situatie in het land van herkomst te beoordelen, en te bepalen of een persoon recht heeft op internationale bescherming door middel van een vluchtelingenstatus of een subsidiaire beschermingsstatus. COI-rapporten geven ook waardevolle informatie voor besluitvorming over veilige terugkeer. Door middel van objectieve informatie over het land van herkomst neemt de kans op veilige terugkeer toe en vermindert de kans om opnieuw het slachtoffer van mensenhandel te worden. COI-rapporten dienen dan ook het uitgangspunt te zijn voor risico-evaluaties en herintegratieprogramma's.

Sommige COI-rapporten bevatten informatie over bijvoorbeeld de positie van niet-begeleide minderjarigen, vrouwelijke genitale verminking, of de rekrutering voor of betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten. De informatie die hierover wordt verstrekt, is echter vaak weinig gedetailleerd en is uitsluitend op de positie van kinderen buiten het gezin gericht. Het biedt dus in het algemeen te

---

³ *Action Plan on Unaccompanied Minors* van de Europese Commissie (2010-2014) COM (2010) 2313/3.

weinig grond voor de beoordeling van kindspecifieke vormen van vervolging, van het belang van een kind en van veilige omstandigheden voor terugkeer.

De Child Notice voorziet in de behoefte aan meer informatie over kindspecifieke omstandigheden in het land van herkomst. De Child Notice geeft uitgebreide informatie over de lokale leefomstandigheden van kinderen, waaronder informatie over het wel of niet bestaan van voorzieningen voor kindbescherming in het betrokken land.

De Child Notice geeft ook informatie over de toegang tot onderwijs en gezondheidszorg, over het voorkomen van sekse- en kindgerelateerd geweld zoals FGM, gedwongen huwelijken, eerwraak, uitbuiting en mensenhandel.

Deze informatie is van het grootste belang voor de beoordeling van het belang van het kind, die de basis vormt voor beslissingen over het wel of niet verlenen van internationale bescherming en voor het overwegen van een veilige terugkeer.

LEESWIJZER

Dit Child Notice rapport is een landenrapport over een land van herkomst waarin informatie wordt gegeven over de leefomstandigheden van kinderen in Marokko. De Child Notice bevat waardevolle achtergrondinformatie voor zowel beleidsmakers als caseworkers, advocaten en andere professionals die werken met kinderen die uit Marokko komen of daar naartoe gaan, voornamelijk op het gebied van asiel en migratie. De Child Notice is ontwikkeld door UNICEF Nederland, UNICEF België en UNICEF Zweden, als onderdeel van het project 'Better information for durable solutions and protection', dat financieel wordt ondersteund door Europese Unie.

De Child Notice Marokko is ontwikkeld in de periode februari – juni 2015. De Child Notice begint met een samenvatting, waarin een overzicht wordt gegeven van de belangrijkste resultaten van het onderzoek over de omstandigheden waarin kinderen leven, trends, feitelijke gebeurtenissen, de problemen in het land waarmee kinderen worden geconfronteerd, de politieke context en de politieke verantwoordelijkheid ten opzichte van kinderen.

De informatie over rechten van kinderen in de Child Notice is gestructureerd volgens de bepalingen van het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK 1989). Het VN-Verdrag is een omvangrijk document, waarin de rechten onderling met elkaar samenhangen, en dat geldt derhalve ook voor dit document. Dat betekent dat elke paragraaf van het rapport gelezen dient te worden in de context van de andere paragrafen. Een falend onderwijssysteem en een zwak systeem voor kindbescherming werken bijvoorbeeld kinderarbeid en uitbuiting van kinderen in de hand. Waar dit van toepassing is, zijn onderlinge verwijzingen in de paragrafen opgenomen.

Een Child Notice heeft in het algemeen de volgende structuur:

1. Demografische gegevens/statistische gegevens over kinderen
2. Elementaire juridische informatie
3. Algemene beginselen
  - a. Non-discriminatie (met inbegrip van kinderen van minderheden en inheemse volkeren)
  - b. Het belang van het kind
  - c. Recht op leven en ontwikkeling
4. Burgerrechten en vrijheid
5. Fundamentele rechten (gezondheid, water, voeding, onderwijs)
6. Gezinssituatie en alternatieve zorgsituaties
7. Bijzondere beschermingsmaatregelen
  - a. Kinderen die met de wet in aanraking komen
  - b. Weeskinderen en niet-begeleide en van hun familie gescheiden kinderen
  - c. Slachtoffers van kinderhandel
  - d. Kinderen in gewapende conflicten
  - e. FGM/C
  - f. Gedwongen kindhuwelijken
  - g. Huiselijk geweld
  - h. Kinderarbeid en andere vormen van uitbuiting
  - i. Straatkinderen
  - j. Kinderen die op de vlucht zijn en intern ontheemden
8. De terugkeer van, van hun familie gescheiden of niet-begeleide, kinderen en gezinnen
9. Landspecifieke kwesties die gevolgen hebben voor kinderen

Hoe moet de Child Notice worden gebruikt?

De informatie in de Child Notice kan worden gebruikt:

1. om achtergrondinformatie over de situatie van kinderen in het land van herkomst te verkrijgen;
2. om potentiële (kind- en seksspecifieke) vormen en uitingen van vervolging te identificeren;
3. om andere relevante factoren te identificeren die relevant zijn voor het nemen van een beslissing over de vraag of in het gastland blijven of terugkeer in het belang is van het kind, waaronder lokale reacties van terugkeerders;
4. als input voor een *Best Interest of the Child Determination*, om er zeker van te zijn dat bij beslissingen met betrekking tot kinderen het belang van het kind is meegewogen.

Kindspecifiek asiel- en migratiebeleid

Veel kinderen vragen een internationale beschermingsstatus aan. Het is duidelijk dat kindspecifiek asiel- en migratiebeleid en wetgeving noodzakelijk is, gebaseerd op de principes en bepalingen van het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

Cruciaal voor de bescherming van kinderen die asiel aanvragen is artikel 22 van het VN-verdrag, waarin het volgende wordt gezegd:

1. De Staten die partij zijn, nemen passende maatregelen om te waarborgen dat een kind dat de vluchtelingenstatus wil verkrijgen of dat in overeenstemming met het toepasselijke internationale of nationale recht en de toepasselijke procedures als vluchteling wordt beschouwd, ongeacht of het al dan niet door zijn of haar ouders of door iemand anders wordt begeleid, passende bescherming en humanitaire bijstand krijgt bij het genot van de van toepassing zijnde rechten beschreven in dit Verdrag en in andere internationale akten inzake de rechten van de mens of humanitaire akten waarbij de bedoelde Staten partij zijn.
2. Hiertoe verlenen de Staten die partij zijn, naar zij passend achten, hun medewerking aan alle inspanningen van de Verenigde Naties en andere bevoegde intergouvernementele organisaties of niet-gouvernementele organisaties die met de Verenigde Naties samenwerken, om dat kind te beschermen en bij te staan en de ouders of andere gezinsleden op te sporen van een kind dat vluchteling is, teneinde de nodige inlichtingen te verkrijgen voor hereniging van het kind met het gezin waartoe het behoort. In gevallen waarin geen ouders of andere familieleden kunnen worden gevonden, wordt het kind dezelfde bescherming verleend als aan ieder ander kind dat om welke reden ook, blijvend of tijdelijk het leven in een gezin moet ontberen, zoals beschreven in het Verdrag.

Deze rechten zijn verweven met het recht op bijzondere bescherming voor kinderen die buiten hun eigen gezin leven (artikel 20), het recht op gezondheidszorg (artikel 24) en het recht op onderwijs (artikel 28).

De basis voor het recht op bescherming voor elke minderjarige asielzoeker wordt gevormd door de volgende artikelen:

Artikel 2: non-discriminatie

Artikel 3: het belang van het kind

Artikel 6: het recht van het kind op leven en ontwikkeling

Artikel 12: het recht van het kind om te worden gehoord

Kindspecifieke redenen voor vervolging

Elk kind heeft het recht op een eigen asielaanvraag, ongeacht of hij of zij begeleid of onbegeleid is. Zelfs als een kind deel uitmaakt van een gezin en nog jong is, kan het toch worden beschouwd als de hoofdaanvrager. Een kind kan een vluchtelingenstatus krijgen via de erkenning van zijn of haar ouders als vluchteling. Omgekeerd kan/kunnen de ouder(s) de vluchtelingenstatus krijgen op basis van die van hun kind.

Voor de beoordeling van de asielaanvraag van kinderen, en om beslissingen te kunnen nemen, is een up-to-date analyse en kennis van de kindspecifieke omstandigheden in het land van herkomst noodzakelijk, met inbegrip van kennis van bestaande voorzieningen voor de bescherming van kinderen. Kinderen zijn zelf misschien niet de beste informatiebron. De benodigde informatie kan worden verkregen uit de Child Notice.

Net als volwassenen moeten kinderen die de status van vluchteling aanvragen, kunnen aantonen dat zij een gegronde vrees hebben voor vervolging om redenen van ras, religie, nationaliteit, lidmaatschap van een bepaalde sociale groep of vanwege een politieke overtuiging, conform het Vluchtelingenverdrag van 1951.

Zoals het VN-Comité inzake de Rechten van het Kind⁴ en de UNHCR⁵ naar voren hebben gebracht, moeten in het geval van kinderen ook leeftijd, en factoren zoals rechten die specifiek zijn voor kinderen, het ontwikkelingsstadium van een kind, kennis van en/of herinneringen aan de omstandigheden in het land van herkomst van een kind, en kwetsbaarheid, in overweging worden genomen om een passende en kindvriendelijke toepassing van de ontvankelijkheidscriteria voor de vluchtelingenstatus te waarborgen. In de Kwalificatierichtlijn van de EU (Richtlijn 2011/95/EU) wordt in artikel 9.2 bepaald dat '... daden van vervolging de vorm kunnen aannemen van ... (f) handelingen/feiten van een sekse- of kindspecifieke aard'⁶.

Het uitvoerend Comité van de UNHCR heeft erkend dat kinderen onderworpen kunnen zijn of worden aan specifieke vormen van vervolging, samenhangend met hun leeftijd, gebrek aan volwassenheid of hun kwetsbaarheid. Het enkele feit dat de aanvrager een kind is, kan dus de belangrijkste reden zijn voor het letsel dat is toegebracht of wordt gevreesd. In de UNHCR-richtlijnen inzake internationale bescherming⁷ worden bepaalde kindspecifieke vormen van vervolging benadrukt, zoals rekrutering van minderjarigen, kinderhandel en vrouwelijke genitale verminking, evenals huiselijk geweld en geweld binnen de familie, gedwongen huwelijken en/of kindhuwelijken, dwangarbeid of gevaarlijke kinderarbeid, gedwongen prostitutie en kinderpornografie, en schendingen van economische, sociale en culturele rechten.

---

⁴ VN-Comité voor de Rechten van het Kind *General Comment No.6: Treatment of Unaccompanied and Separated Children Outside Their Country of Origin* CRC/GC/2005/6 (september 2005).

⁵ UNHCR *Guidelines on international protection; Child Asylum Claims under Article 1 (A)2 and 1 (F) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to Status of Refugees* HCR/GIP/09/08 (22 december 2009).

⁶ Richtlijn 2011/95/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 inzake Normen voor de erkenning van onderdanen van derde landen of staatlozen als personen die internationale bescherming genieten, voor een uniforme status voor vluchtelingen of voor personen die in aanmerking komen voor subsidiaire bescherming, alsmede voor de inhoud van de verleende bescherming (herzien).

⁷ UNHCR *Guidelines on international protection; Child Asylum Claims under Article 1 (A)2 and 1 (F) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to Status of Refugees* HCR/GIP/09/08 (22 december 2009).

Belang van het kind

In alle besluiten die in procedures betreffende kinderen worden genomen, dienen de belangen van het kind een eerste overweging te zijn.

In een asielprocedure moet naar een duurzame oplossing voor het betrokken kind worden gezocht. Een duurzame oplossing is gericht op de lange termijn en blijvend, en stelt het kind in staat uit te groeien tot een volwassene in een omgeving die voldoet aan zijn of haar behoeften, en ook aan zijn of haar rechten, zoals gedefinieerd door het VN-Verdrag, zonder dat het kind gevaar loopt op vervolging of beschadiging. De duurzame oplossing wordt verkregen door een *Best Interest Determination* (BID) uit te voeren.

Volgens *General Comment* Nr. 14 van het VN-Comité inzake de Rechten van het Kind vormen de specifieke feitelijke omstandigheden van het kind het uitgangspunt voor de beoordeling van het belang van het kind. Naast andere aspecten die voor het specifieke kind van belang kunnen zijn, kunnen bij de beoordeling en het bepalen van het belang van het kind de volgende elementen in beschouwing worden genomen:

A. Identiteit van het kind

Leeftijd, sekse, seksuele geaardheid, nationaliteit, religie en overtuiging, culturele identiteit, persoonlijkheid, huidige behoeften en zich ontwikkelende capaciteiten (waaronder opleidingsniveau).

B. Zienswijze van het kind

De zienswijze van het kind op zijn of haar identiteit en op de beschikbare opties. Neem daarbij ook de mening van (pleeg)ouders of (huidige) verzorger in ogenschouw.

C. Behoud van de gezins- en familieomgeving, instandhouding van relaties

Betekenisvolle relaties (locatie), kwaliteit en duur van hechte relaties van het kind, het effect van scheiding van betekenisvolle relaties, capaciteiten van ouders of andere verzorgers, mogelijkheden van gezinshereniging, voorkeur voor zorg binnen gezins- of familieomgeving om de volledige en harmonieuze ontwikkeling van de persoonlijkheid van een kind te waarborgen.

D. Zorg, bescherming en veiligheid van het kind

Bescherming tegen geweld, welzijn in brede zin (basisbehoeften, lichamelijke, educatieve en emotionele behoeften, behoefte aan affectie en veiligheid, in het besef dat de sociaaleconomische omstandigheden zeer divers kunnen zijn in het land van herkomst, kans op toekomstige risico's en beschadiging, en andere gevolgen van de beslissing voor de veiligheid van het kind).

E. Kwetsbare situatie

Individuele lichamelijke of emotionele behoeften, specifieke behoeften aan bescherming, ook voor slachtoffers van mensenhandel en trauma's, rol van continuïteit van gevoelens van veiligheid en stabiliteit.

F. Recht van het kind op gezondheid

Acties die nodig zijn met het oog op zijn of haar gezondheid, inclusief de geestelijke gezondheid.

G. Toegang tot onderwijs

Behoeften op het gebied van onderwijs en kansen voor ontwikkeling.

In een beoordeling van de belangen van een kind dienen deze elementen te worden afgewogen. De inhoud van elk element zal uiteraard van kind tot kind en van geval tot geval variëren, afhankelijk van zaken als de concrete omstandigheden. Kindspecifieke informatie over het land van herkomst, zoals wordt geboden in de Child Notice, geeft waardevolle input voor de beoordeling van bovengenoemde elementen, maar kan geen informatie geven over de specifieke situatie van een bepaald kind.

Een *Best Interest of the Child Determination* (BID) resulteert in een aanbeveling voor de toekomst van het kind, gebaseerd op zijn of haar belangen. Een BID-procedure is een holistische evaluatie van alle mogelijke lange-termijnoplossingen die in overeenstemming zouden kunnen zijn met de belangen van het kind. Ook worden in een BID de individuele rechten en behoeften van het kind besproken, in het bijzonder de noodzaak voor internationale bescherming en het bieden van adequate zorg. De beoordeling is holistisch, in die zin dat vele factoren in overweging worden genomen en verdergaat dan een beoordeling van de behoefte aan internationale bescherming op basis van bestaande wettelijke instrumenten. Een BID is een formeel proces met strenge procedurele waarborgen.

Systemen voor kindbescherming

De Child Notice bevat informatie over bestaande voorzieningen voor de bescherming van kinderen door de overheid en niet-overheidsactoren. Een grondige kennis van het bestaande systeem voor kindbescherming in een land van herkomst, of het ontbreken van een dergelijk systeem, is van vitaal belang voor een beslissing over internationale bescherming, mogelijke terugkeer en het beoordelen van terugkeervoorwaarden of het ontwikkelen van herintegratieprogramma's in het land van herkomst.

Een systeem voor kindbescherming (CP-systeem) bestaat uit 'bepaalde formele en informele structuren, functies en hoedanigheden die zijn opgezet ter preventie van en als reactie op geweld, misbruik, verwaarlozing en uitbuiting van kinderen'⁸. Het belang van een CP-systeem is een beschermende omgeving te creëren waarin wetten en beleid, voorzieningen, handelwijzen en praktijken erop gericht zijn de kwetsbaarheid van kinderen zoveel mogelijk te verminderen en het eigen herstelvermogen van het kind te versterken⁹. Er is echter niet één sjabloon voor een systeem voor kindbescherming dat door alle landen in de hele wereld kan worden overgenomen.

Een systeem voor kindbescherming moet een aantal basiselementen bevatten:

- Wetgeving en beleid inzake de bescherming van kinderen dienen in overeenstemming te zijn met het IVRK en andere internationale en regionale normen.
- Overheden hebben een toezichthoudende functie en dragen de eindverantwoordelijkheid voor het systeem voor kindbescherming. Dat houdt in dat zij verantwoordelijk zijn voor het inschakelen en de coördinatie van meerdere CP-actoren, waaronder maatschappelijke organisaties.
- Er is een gecentraliseerd systeem voor de verzameling van gegevens over zowel de prevalentie als de kennis van thema's en goede werkwijzen met betrekking tot de bescherming van kinderen.
- Er zijn preventieve en dienstverlenende instellingen die erop gericht zijn gezinnen te ondersteunen bij de bescherming van en zorg voor hun kind. Preventie moet niet alleen gericht zijn op het kind dat risico loopt, maar ook op de risico's zelf.
- Kinderen worden bij het proces betrokken. Zij krijgen de gelegenheid hun standpunten te uiten over reacties en interventies die plaatsvinden om hen te beschermen, en over het beleid dat wordt ontwikkeld voor de bescherming van kinderen.

Een beschermende omgeving stimuleert de ontwikkeling van kinderen en verbetert hun gezondheid, scholing en welzijn. Bovendien verbetert een beschermende omgeving ook de capaciteiten van kinderen om later ouders te zijn en productieve leden van hun samenleving te worden. Het meeste essentiële

---

⁸ UNICEF, UNHCR, Save the Children, World Vision *A Better Way to Protect All Children* (2012) Conferentieverlag p. 1.

⁹ UNICEF *UNICEF Child Protection System VN*-Document E/ICEF/2008/5 (2008).

belang van een systeem voor kindbescherming is dat het bescherming biedt tegen de risico's en kwetsbaarheden die ten grondslag liggen aan veel vormen van geweld en misbruik: 'Seksueel misbruik en uitbuiting, mensenhandel, gevaarlijke arbeid, geweld, wonen en/of werken op straat; de impact van gewapende conflicten, inclusief het gebruik van kinderen door gewapende strijdkrachten en groepen; schadelijke praktijken zoals genitale verminking van vrouwen/besnijden (FGM/C) en kindhuwelijken; gebrek aan toegang tot het rechtssysteem; en onnodige institutionalisering, onder andere'¹⁰.

In het EU-actieplan voor niet-begeleide minderjarigen¹¹ wordt het belang van een functioneel kindbeschermingssysteem als volgt geformuleerd:

'Ten slotte zal de EU de ontwikkeling van systemen voor kindbescherming blijven bevorderen, door de relevante diensten in alle maatschappelijke sectoren met elkaar te verbinden. Dit ter voorkoming van risico's op geweld, misbruik, uitbuiting en verwaarlozing van kinderen of om er op adequate wijze op te reageren, om kinderen te ondersteunen die niet door hun gezinsleden worden verzorgd en om bescherming te bieden aan kinderen die in instellingen verblijven.'

Terugkeer

De duurzame oplossingen die vaak worden overwogen zijn geografisch van aard:

1. Vrijwillige of gedwongen terugkeer naar het land van herkomst.
2. Lokale integratie in het land van bestemming, of
3. Hervestiging in een derde land, in situaties waarin het voor een persoon zowel onmogelijk is om naar huis terug te keren als in het land van bestemming te blijven.

¹⁰ UNICEF *UNICEF Child Protection System VN*-Document E/ICEF/2008/5 (2008).

¹¹ European Commission *Action Plan on Unaccompanied Minors* (2010-2014) COM (2010) 2313/3.

Om terugkeer op een veilige manier te laten plaatsvinden, zijn er vele overwegingen die in aanmerking moeten worden genomen, waaronder de noodzaak om het kind te beschermen.

In 2014 publiceerde UNICEF een discussiestuk¹² over de rechten van kinderen met betrekking tot het beleid en de praktijk in Europa inzake terugkeer. Dit document bevat een opsomming van overwegingen die overheden ter harte moeten nemen bij besluiten over terugkeer van kinderen:

1. Beoordeel zorgvuldig de veiligheidssituatie, per land en op lokale basis, en speciaal gericht op kinderen.
2. Voer een *Best Interest Determination* (BID) uit om voor elk alleenstaand kind een duurzame oplossing te vinden.
3. Ontwikkel en gebruik procedures die gebaseerd zijn op de rechten van kinderen voor het opsporen en in contact treden met het gezin of familie.
4. Respecteer het belang van de kinderen bij de terugkeer naar hun gezin of familie.
5. Werk aan mogelijkheden voor duurzame oplossingen en ontwikkeling op lange termijn.
6. Voer nu openbare consultaties uit over de benodigde beleidswijzigingen om nieuwe werkwijzen in te voeren.
7. Laat kinderen niet terugkeren naar institutionele voorzieningen, tenzij de aanbevolen veiligheidsmaatregelen zijn getroffen.

Hoewel het discussiestuk is geschreven met het oog op van hun gezin of familie gescheiden en niet-begeleide kinderen, is een aantal van deze overwegingen ook relevant bij het overwegen van de terugkeer van kinderen en hun gezin.

Voor de beoordeling van de veiligheidssituatie en het ontwikkelen van specifieke herintegratie-programma's, is het van het grootste belang om kindspecifieke informatie over het land van herkomst te raadplegen. Deze kan worden gevonden in de Child Notice.

---

¹² UNICEF *Children's rights in return policy and practice in Europe; a discussion paper on the return of unaccompanied and separated children in institutional reception or family* (2014) Voorburg.

SAMENVATTING

Inleiding

De Child Notice Marokko is gemaakt in het kader van het project 'Better information for durable solutions and protection', op initiatief van UNICEF Nederland, UNICEF België en UNICEF Zweden, met financiële steun van de Europese Unie. Dit document bevat juridische en praktische informatie over kinderbescherming, jeugdrecht, kinderhandel, kinderarbeid, traditionele praktijken die schadelijk zijn voor kinderen, onderwijs, gezondheidszorg, etc.

Het doel is om autoriteiten (immigratiediensten, beleidsmakers) en professionals (advocaten, voogden, rechters, niet-gouvernementele organisaties (NGO's) en organisaties die strijden tegen mensenhandel) betrouwbare en nauwkeurige informatie te verschaffen over de situatie van kinderen in Marokko, zodat beslissingen in het belang van het kind genomen kunnen worden en er gezocht kan worden naar duurzame oplossingen.

De informatie uit deze Child Notice is verkregen uit literatuuronderzoek en veldonderzoeken. Er is gebruik gemaakt van gouvernementele, niet-gouvernementele, media-, en academische bronnen. De informatie is verzameld en vastgelegd volgens de instructies voor het opstellen van landenrapporten over de landen van herkomst (*Country of Origin Information* – COI) van kinderen die asielzoeker/vluchteling/slachtoffer van mensenhandel zijn.

Algemene situatie, demografie, juridisch en institutioneel kader

Na vierenzeventig jaar Frans protectoraat wordt op 2 maart 1956 door Marokko de onafhankelijkheid uitgeroepen. Tussen 1956 en 1961 herstelt Mohammed V zijn koninkrijk, waarna het voor zijn zoon Hassan II mogelijk wordt het land te besturen (1961-1999). Laatstgenoemde herstelt een wankelende macht op grond van consensus omtrent de inlijving van de Sahara. Vanaf 1991 stelt Marokko zich meer open, wat leidt tot een politieke verandering in 1998. De komst van Mohammed VI in 1999 bespoedigt de modernisering en de openstelling voor buitenlandse investeerders. Enkele belangrijke hervormingen, zoals de goedkeuring van de nieuwe *Code de la Famille* [Wetboek Familierecht] en de snelle respons bij conflicten gedurende de 'Arabische Lente' door de invoering van de nieuwe grondwet, tonen een zekere modernisering van het land, dat eveneens wordt geconfronteerd met een voortdurende terroristische dreiging.

De economie blijft afhankelijk van de agrarische en ambachtelijke sector. Marokko is gerangschikt onder de lagere middeninkomenslanden; armoede, kwetsbaarheid en ongelijkheid raken nog altijd een meerderheid van de bevolking, met name op het platteland. Ondanks de afname van armoede en kwetsbaarheid in de afgelopen jaren, is de ongelijkheid gestaag toegenomen.

Geen enkele etnische of religieuze groep of taalgroepering in Marokko heeft de juridische status van 'minderheid'. Niettemin komen er in bepaalde wetten (*Loi de Nationalité* [Nationaliteitswet], *Code de la Famille* [Wetboek Familierecht] en de Marokkaanse grondwet) specifieke vermeldingen voor over de speciale status van de Joodse gemeenschap in Marokko en over de acceptatie van de 'berbertaal'.

Marokko heeft het merendeel van de internationale verdragen en protocollen op het gebied van kinderrechten en mensenrechten ondertekend, aangenomen en geratificeerd. Andere verdragen en protocollen bevinden zich in een ratificatieproces. In de Marokkaanse grondwet van 2011 is voor het eerst bepaald dat het internationaal recht prevaleert boven de binnenlandse wetgeving, maar een deel van de nationale wetgeving komt nog niet overeen met de bepalingen van deze verdragen

en protocollen. Marokko beschikt niet over een specifiek jeugdwet. Het juridische kader voor de bescherming van het kind omvat verschillende wetgeving, waaronder de *Code Pénal* [Wetboek van Strafrecht], *Code de Procédures Pénales* [Wetboek van Strafvordering], de *Code de la Famille* [Wetboek Familierecht] en de Marokkaanse Kafalawet. In 2013 heeft de Marokkaanse overheid een 'geïntegreerd overheidsbeleid inzake kindbescherming' (PPIPEM) ingevoerd. Dit beleid omvat de coördinatie van de rechten en de bescherming van kinderen onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Solidariteit, Vrouwen- en Gezinszaken en Ontwikkeling, onder toezicht van de Ministeriële Commissie die is belast met het monitoren van de uitvoering van het beleid en de nationale actieplannen op het gebied van de verbetering van de situatie en de bescherming van kinderen. Er bestaat geen onafhankelijke landelijke instelling op het gebied van kinderrechten, maar er is een Nationale Raad voor Mensenrechten (CNDH), een onafhankelijk orgaan voor de bescherming van mensenrechten. Marokko beschikt over meerdere platformen en coalities van niet-gouvernementele organisaties (NGO's) voor de bescherming van de rechten van het kind. In de Marokkaanse grondwet is bepaald dat een Adviesraad voor Gezins- en Jeugdzaken wordt opgericht, maar deze is nog niet tot stand gekomen.

Specifieke wetgeving betreffende minderjarigen komt voor in de *Code Pénal* [Wetboek van Strafrecht] en in de *Code de Procédures Pénales* [Wetboek van Strafvordering], ook al is de bescherming van kinderen binnen het rechtssysteem gebrekkig. In de wet zijn alternatieven voor detentie vastgelegd, maar vrijheidsbeneming is in de praktijk de meest voorkomende straf voor kinderen die de wet hebben overtreden, zelfs voor kinderen vanaf 12 jaar oud.

Meer dan een miljoen Marokkanen zijn nog niet ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand. Dit cijfer omvat 53.430 leden van huishoudens zonder een wettige huwelijksakte en 154.799 personen die de voorgeschreven termijn voor inschrijving bij de burgerlijke stand hebben overschreden. Een groot aantal kinderen dat na de geboorte is verstoten, is eveneens niet opgenomen in de registers.

De meerderjarige leeftijd is vastgesteld op 18 jaar. Handelingsbekwaamheid en stemrecht worden verkregen op de leeftijd van 18 jaar. Strafrechtelijke meerderjarigheid is vastgesteld op de leeftijd van 12 jaar. De identiteits- en reisdocumenten voor kinderen worden afgegeven door de burgerlijke stand van de woonplaats en in het buitenland door consulaire diensten.

Algemene beginselen van het Verdrag, burgerrechten en vrijheden

Volgens de wet komen alle kinderen dezelfde rechten toe, zonder enige discriminatie. Er komt echter discriminatie voor op grond van de huwelijkse staat van de ouders op het moment dat een kind wordt geboren. In de praktijk worden buitenechtelijke kinderen, verstoten kinderen, gehandicapte kinderen en migrantenkinderen vaak geconfronteerd met verschillende vormen van discriminatie. Discriminatie en geweld tegen meisjes, zoals gedwongen huwelijken op jonge leeftijd, worden gerechtvaardigd en in stand gehouden door verschillende regels, gewoonten en gebruiken. Het strafrecht verbiedt gebruiken op basis van seksuele geaardheid; regelmatig worden er gevangenisstraffen opgelegd aan homoseksuelen, ondanks dat de grondwet het recht op privacy waarborgt.

Volgens de Marokkaanse wet dient het belang van het kind voorop te staan bij elke maatregel die met betrekking tot het kind wordt genomen door openbare of particuliere instanties of door rechterlijke of administratieve autoriteiten. Zowel binnen het gezin en op school als bij rechtbanken en andere instellingen die met of voor kinderen werken, wordt dit recht in de praktijk niet voldoende gerespecteerd.

Op bepaalde gebieden die essentieel zijn voor het leven en de ontwikkeling van kinderen, wordt amper vooruitgang geboekt, met name op het platteland. Sport- en recreatieterreinen zijn in sommige delen van het land niet of slechts marginaal aanwezig. Op het platteland zijn de onderwijs-, gezondheidszorg- en kinderbeschermingsinstellingen nauwelijks of niet beschikbaar of toegankelijk. Kinderarbeid wordt in grote mate getolereerd, ondanks dat het verboden is. Volgens de officiële statistieken waren in 2014 69.000 kinderen in de leeftijd van 7 tot 15 jaar aan het werk (tegen 86.000 in 2013). Daarbij dient te worden opgemerkt dat huishoudelijk werk door kinderen, zoals het werk van 'dienstmeisjes', niet wordt meegerekend in deze statistieken.

In principe is de vrijheid van meningsuiting, gedachte, geweten, godsdienst en van vereniging voor alle kinderen gewaarborgd. Het is wettelijk niet toegestaan dat personen onder de 18 jaar een formele vereniging of NGO oprichten en een bankrekening beheren. Overigens is binnen het gezin de vrijheid van meningsuiting voor kinderen zeer beperkt, wegens de traditionele normen en waarden.

Gezinsomgeving, alternatieve zorg en speciale beschermingsmaatregelen

De Kafala, ofwel de verzorging van een verstoten kind tot de meerderjarige leeftijd door een pleeggezin of een zorginstelling, wordt in Marokko erkend als kinderbeschermingsmaatregel. De Kafalawet verleent geen enkel afstammingsrecht aan het *makfoulkind* (onder toezicht gesteld kind). Er zijn geen alternatieven voor de plaatsing van kinderen die geen familie hebben of in een moeilijke situatie verkeren. De pleeggezinnen en de gezinstehuizen worden door geen enkele wet gereguleerd.

De meest voorkomende maatregel is de plaatsing in instellingen voor sociale bescherming (EPS), in de Dar Atfal (kindertehuizen) en in de kinderbeschermingscentra (CPE). Verschillende bronnen bevestigen dat de kwaliteit van de zorg voor kinderen binnen deze instanties ontoereikend is en dat de handwijzen binnen sommige instellingen indruisen tegen de grondrechten van het kind. Het gebrek aan controle-instrumenten benadrukt sterk de kwetsbaarheid van kinderen die in zorginstellingen zijn geplaatst.

De instellingen vangen verschillende kinderen op: kinderen die de wet hebben overtreden, kinderen die in een moeilijke situatie verkeren, verstoten kinderen, weeskinderen (met inbegrip van migranten), kinderen uit arme of ontwrichte gezinnen, straatkinderen en kinderen die slachtoffer zijn van misbruik.

Lijfstraffen, die gangbaar zijn als strafmaatregel binnen gezinnen, scholen en kinderopvanghuizen (ondanks verschillende circulaires), zijn niet expliciet wettelijk verboden.

Op het moment van schrijven van dit rapport, bestaat er geen specifieke wet inzake mensenhandel. In de *Code Pénal* [Wetboek van Strafrecht] wordt mensenhandel niet gedefinieerd als strafbaar feit. Mensenhandel wordt bestraft door het bestraffen van delicten als het witwassen van geld. De bescherming van slachtoffers en getuigen op justitieel gebied, blijft theoretisch. Op het moment van schrijven van dit rapport, bevindt de herziening van de *Code Pénal* [Wetboek van Strafrecht] zich in de afrondende fase. Deze herziening bevat bepalingen omtrent mensenhandel en de bescherming van slachtoffers en getuigen.

Het is niet mogelijk om exact te weten hoeveel kinderen slachtoffer zijn van mensenhandel en of dit vaker Marokkaanse kinderen of migrantenkinderen betreft. In de internationale mensenhandel zijn de belangrijkste bestemmingslanden voor de kinderen die worden verhandeld met het oog op

seksuele of arbeidsuitbuiting, de Golfstaten voor Marokkaanse kinderen en Europese landen (België, Italië, Spanje) voor migrantenkinderen. De belangrijkste herkomstlanden van de kinderen die worden verhandeld, zijn Nigeria, Mali en Kameroen. Het aantal minderjarige slachtoffers van mensenhandel van wie de identiteit door de overheid is vastgesteld, is onbekend, evenals het aantal meisjes dat wordt uitgebuit voor huishoudelijk werk en het aantal jongens dat in Marokko wordt gebruikt voor ambachtelijk werk of werk op het land. De *Code du Travail* [Arbeidswet] reguleert arbeid door kinderen van 15 jaar of ouder en beschermt hen tegen de ergste vormen van arbeid. Huishoudelijk werk valt hier niet onder. De uitbuiting van kinderen voor bedelactiviteiten is nog steeds gebruikelijk in Marokko.

Volgens de laatste schattingen van het aantal straatkinderen in Marokko, zijn er in totaal bijna 25.000 kinderen zonder vaste verblijfplaats, waarvan een kwart in Casablanca woont. Het aanbod van instanties die deze kinderen bescherming bieden, is versnipperd en is vaak uitsluitend afhankelijk van verenigingen. Volgens een aantal Marokkaanse organisaties worden straatkinderen en kinderen die de wet hebben overtreden, onderworpen aan foltering en onmenselijke behandeling.

Een groot aantal kinderen uit plattlandsgebieden en de buitenwijken van grote steden probeert dagelijks richting het noorden te trekken. De problemen die zij tegenkomen bij hun zoektocht naar een fatsoenlijk leven en een baan, het beeld dat zij hebben van Europese landen, waar de levenskwaliteit beter zou zijn, en de geografische nabijheid van Europa, leiden ertoe dat zij hun leven op het spel zetten.

Gedwongen huwelijken op jonge leeftijd komen steeds vaker voor. Het aantal huwelijken op jonge leeftijd is sinds 2004 met bijna de helft toegenomen: van 30.312 in dat jaar, tot 43.508 in 2013. Sommige ouders arrangeren het huwelijk van zeer jonge meisjes (vanaf nauwelijks 13 jaar oud) met toestemming van de rechter. In bepaalde regio's worden huwelijken onder gewoonterecht gesloten onder voorlezing van de Fatiha, zonder tussenkomst van de rechter. Het gaat dan om meisjes van net 7 of 8 jaar oud. Veel minderjarigen die trouwen of gaan samenwonen met oudere mannen, doen dit tegen hun wil.

Gezondheidszorg, onderwijs en opvang van teruggekeerde kinderen

De gezondheidszorg wordt gekenmerkt door een gebrek aan middelen, voorzieningen en gekwalificeerd personeel, en door een concentratie van de zorginstellingen in de stedelijke gebieden. Dit leidt tot ongelijkheid in de toegang tot basiszorg voor de armste bevolking, met name op het platteland. Onlangs is de Regeling voor Medische Hulp (RAMED) veralgemeend. Deze regeling is gericht op kwetsbare en arme mensen, maar in de praktijk worden migranten er van uitgesloten.

De moeder- en kindersterftecijfers blijven een van de hoogste in de regio en zijn sterk gecorreleerd met armoede en het platteland. Moedersterfte is in de plattlandsgebieden 75% hoger dan in de stedelijke gebieden. Kinderen op het platteland hebben drie keer meer kans om te sterven voor de leeftijd van 5 jaar dan kinderen in stedelijke gebieden.

Gehandicapte kinderen ondervinden problemen in de toegang tot onderwijs, revalidatie, zorg en recreatie. Het aantal gespecialiseerde instellingen voor gehandicapten is te verwaarlozen en de kwaliteit ervan is laag. Mensen met een handicap worden gediscrimineerd en moeten vaak bedelen om rond te komen. Andere groepen kinderen die worden gediscrimineerd bij de toegang tot onderwijs, zijn migrantenkinderen (ondanks een officiële circulaire) en kinderen die afkomstig zijn uit niet-formeel onderwijs.

21,7% van de kinderen werkt naast hun opleiding, 59,2% is uitgevallen van school en 19,1% is nooit naar school geweest (dit betekent dat 78,3% van de werkende kinderen niet naar school gaat).

Verschillende bronnen bevestigen dat de beschikbaarheid en kwaliteit van opvanginstellingen voor teruggekeerde kinderen ontoereikend is. De weinige opvang waarvan teruggekeerde kinderen gebruik kunnen maken, wordt verzorgd door NGO's, waarbij het voornamelijk gaat om hulp bij de re-integratie. De weinige instanties die teruggekeerde kinderen monitoren, zijn noch formeel, noch duurzaam.

STATISTIEKEN

Het landenrapport van Marokko is te vinden op:

<http://www.unhcr.org/cgi-bin/teXis/vtx/page?page=49e4860d6&submit=GO>.

Voor het laatst geraadpleegd op 21 oktober 2015.

De slotopmerkingen van het VN Kinderrechtencomité over de periodieke rapporten van Marokko zijn te vinden op:

http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=5&TreatyID=10&TreatyID=11&DocTypeID=5language=All&=Search.

Voor het laatst geraadpleegd op 21 oktober 2015.

1. Demografische informatie/statistische gegevens over kinderen	Cijfers	Bron
Totale bevolking (2013) Duizendtallen	33,008	UNICEF De situatie van kinderen in de wereld 2015 (2014)
Bevolking onder de 18 jaar (2013) Duizendtallen	11,010	UNICEF De situatie van kinderen in de wereld 2015 (2014)
Bevolking onder de 5 jaar (2013) Duizendtallen	3,422	UNICEF De situatie van kinderen in de wereld 2015 (2014)
Sterftecijfer van kinderen onder de 1 jaar (2013) Per 1.000 levendgeborenen	26	UNICEF De situatie van kinderen in de wereld 2015 (2014)
Sterftecijfer van kinderen onder de 5 jaar (2013) Per 1.000 levendgeborenen	30	UNICEF De situatie van kinderen in de wereld 2015 (2014)

UNICEF Marokko

<http://www.unicef.org/morocco/french/>

Voor het laatst geraadpleegd op 21 oktober 2015.

LIJST VAN CONTACTORGANISATIES

1.	AMANE	http://www.amanemena.org/fr/	Seksueel geweld tegen kinderen
2.	Bayti	https://www.facebook.com/baytiofficiel/	Straatkinderen
3.	CEFA	http://www.cefaonlus.it/ FB-pagina CEFA MAROC: https://www.facebook.com/CEFAMarocco/?fref=ts FB-pagina project Réseau 31: https://www.facebook.com/reseau31/?fref=ts	Project Remida – vrijwillige terugkeer van Marokkanen – Project Réseau 31 – informatie over de invoering van de Regeling voor Medische Hulp (RAMED)
4.	CPE (kinderbeschermingscentrum) Ben Slimane		Situatie van kinderen in het centrum Blokades en initiatieven voor een passende zorg voor kinderen
5.	Dar Atfal Al Wafae	https://www.facebook.com/OrphelinatFes/info?tab=page_info	Kinderen zonder familie
6.	GADEM	http://www.gadem-asso.org/ FB-pagina: https://www.facebook.com/PageGadem/?fref=ts	1. Situatie van migrantenkinderen en gevluchte kinderen 2. Laatste gebeurtenissen (massale invallen en andere aanklachten)
7.	HCR	http://www.unhcr.fr	1. Zorgprogramma voor gevluchte kinderen 2. statistieken, tendensen
8.	Ministerie van Jeugdzaken en Sport	http://www.mjs.gov.ma/	1. Situatie van de kinderen in de beschermingsinstellingen 2. Situatie in de instellingen, regels en maatregelen na verslaglegging van de Nationale Raad voor Mensenrechten (CNDH)
9.	Ministerie van Justitie	http://www.justice.gov.ma/	1. Kinderen die de wet hebben overtreden 2. Kinderen die zijn verlaten 3. Kafala 4. Herziening van de Code Pénal [Wetboek van Strafrecht] en van de <i>Code de la Procédure Pénale</i> [Wetboek van Strafprocedure] 5. Jeugdrechtsysteem
10.	Ministerie van Marokkanen in het Buitenland en Migratiezaken (MRE)	http://www.mre.gov.ma/	1. Sociale maatregelen voor de integratie van teruggekeerde kinderen en hun familie 2. Migratie- en integratiebeleid voor vreemdelingen, toegang tot basisfaciliteiten
11.	Ministerie van Nationaal Onderwijs	http://www.men.gov.ma/	1. Afdelingen voor toezicht op geweld 2. Schooluitval en geen scholing 3. Alfabetisering 4. Lopende programma's voor minderjarige teruggekeerde Marokkanen en migranten
12.	Ministerie van Solidariteit, Vrouwen- en Gezinszaken en Sociale Ontwikkeling	http://www.social.gov.ma/	1. Geïntegreerd overheidsbeleid inzake kindbescherming (PIPEM) 2. Lopende programma's 3. Kinderbeschermingsinstellingen (UPE) 4. Onderzoek naar handicaps 5. Onderzoek naar straatkinderen
13.	OIM Marokko	https://www.iom.int/fr	1. Terugkeerprogramma voor migranten 2. Integratieprogramma voor teruggekeerde kinderen

	Organisme/ONG	Site internet	Tematique
14.	OSRATY		<i>Makfoulkinderen</i>
15.	OVCI	http://www.ovci.org/ FB-pagina: https://www.facebook.com/ovciitalia?fref=ts	Kinderen met een handicap
16.	SOS Kinderdorpen	http://www.sos-maroc.org/ FB-pagina: https://www.facebook.com/SOS.villages.enfants.Maroc?fref=ts	Kinderen zonder familie
17.	Stichting APS	http://www.alianzaporlasolidaridad.org/fr/testigodirecto/marruecos	Programma voor de oprichting van Kinderbeschermingsinstellingen (UPE) en integratie van migrantenkinderen uit Afrikaanse landen ten zuiden van de Sahara
18.	Stichting Orient-Occident	https://fr-fr.facebook.com/FondationOrientOccident	1. Situatie van al dan niet gevluchte alleenreizende migrantenkinderen 2. Statistische gegevens/tendensen
19.	Stichting Rita Zniber	http://www.fondationritazniber.org/fr/ FB-pagina: https://www.facebook.com/pages/Fondation-Rita-Zniber/211431112326529?fref=ts	Kinderen zonder familie
20.	UNICEF Marokko	http://www.unicef.org/morocco/	Rapporten en informatie over de situatie van kinderen in Marokko

Voor meer informatie:

Majorie Kaandorp

Kinderrechtensdeskundige

UNICEF Nederland

Tel: + 31 (0)88 444 96 50

Email: mkaandorp@unicef.nl

www.unicef.nl/childnotices

UNICEF Nederland

UNICEF België

UNICEF Zweden

Mede gefinancierd door de Europese Unie